

245 10 *๒๖* รายงานการวิจัย

^{246 30}
เรื่อง *๒๖* การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ = *๒๖*

(People Participation in Social Development

in the Southern Border Provinces) *๒๖* 100, ๗๐๐

100 ๐๒ *๒๖* มานพ จิตต์ภูษา

๗๐๐ ๐๒ *๒๖* วิวัฒน์ วรรณประเสริฐ *๒๖* ผู้จัดทำ

Order Key... *1๗1๗๒๕*
BIB Key... *15๐๙๗๘*

๒๕๗๐
๐5๐ HNY๙๐๐.๕๕.2๙C6 M63
๒532
23/พ.ย. ๒๕41

แผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา *๒๖* ภาควิชาสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

๗๐๐ ๐๒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ชาวบ้านในชุมชนทั้ง 9 ชุมชน ของจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของทางราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกคนและทุกองค์กร ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานภาคสนาม ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาทุกท่านที่ให้โอกาสและให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงานวิจัยครั้งนี้

มานพ จิตต์ภูษา

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ

ชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้วิจัย มานพ จิตต์ภูษา และฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ
ปีงบประมาณ 2532

บทคัดย่อ ✓

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการพัฒนาของชุมชนกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะประชาชนและชุมชนในเขตชนบทของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยเลือกชุมชนที่มีระดับการพัฒนา เป็นระบบดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่าน และชุมชนสมัยใหม่ รวม 9 ชุมชน ใช้กระบวนการค้นคว้าเชิงการหน้าที่ เป็นกรอบของการศึกษา เก็บข้อมูลด้วยแบบการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างในชุมชน จำนวน 450 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทั้งด้านองค์การด้วยความสมัครใจ และในด้านกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกับระหว่างชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่าน และชุมชนสมัยใหม่ และไม่แตกต่างกันระหว่างทั้ง 3 จังหวัดของจังหวัดชายแดนภาคใต้

Title : People Participation in Social Development in the Southern Border Provinces

Researchers : Manop Jitpusa and Chaweewan Wannaprasert

Year : 1989

Abstract

The research title in People Participation in Social Development in the Southern Border Provinces. The objective is to study the relations between the levels of community development with status of people participation in the southern border provinces. The researchers has studied especially on people and communities in rural areas of the three southern border provinces (Pattani, Yala, and Narathiwat) By selecting communities which have levels of development as traditional, transitional and modern. The Functional Paradigm is used as a frame of reference and interview schedules are used in collecting data. From 450 samples in communities, it is found out that people participation in the development both voluntary organization and community development activities are in moderate level. The average of people participation in indifferent among traditional, transitional and modern communities; moreover, it is indifferent among these southern boder provinces.

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
รายการตาราง	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	15
บทที่ 4 ผลการวิจัย	20
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	36
บรรณานุกรม	38
ภาคผนวก	42

รายการตาราง

ตารางที่ 1

หน้า

1	แสดงข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	20
2	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมทางสังคม ในองค์การด้วยความสมัครใจของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	23
3	แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมทาง สังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของชุมชน	27
4	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทาง สังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของชุมชน	27
5	แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมทาง สังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด	28
6	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทาง สังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด	28
7	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	29
8	แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ประเภทของชุมชน	33
9	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ประเภทของชุมชน	33
10	แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม จังหวัด	34

11	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด	34
12	แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในองค์กร ด้วยความสมัครใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันการพัฒนาสังคม กำลังเป็นที่สนใจของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับต่อการพัฒนาสังคม ต่างก็พยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมอย่างจริงจังและต่อเนื่องตลอดมา

ในการพัฒนาสังคมนั้น ผู้ที่สนใจจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า การพัฒนาทางสังคมจะ เป็นไปได้ต่อเมื่อมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มิได้หมายความว่า ความเจริญดังกล่าว เท่านั้น ที่เป็นปัจจัยเพียงพอต่อการพัฒนาสังคม (ทิตยา สุวรรณชฎ, 2527 : 100) ฉะนั้นการพัฒนา สังคม จึงน่าจะมองถึงความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ ที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ด้วย การพัฒนาสังคมจึงเป็น เรื่องที่ซับซ้อน ผู้ที่ศึกษารูปแบบเฉพาะด้านเพียงอย่างเดียว อาจเสี่ยงต่อความผิดพลาดได้ ดังนั้น การได้ทราบถึงลักษณะเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ใน ชุมชนที่มีสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงหรือระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อ การสร้างองค์ความรู้เพื่อที่จะนำไปวิเคราะห์หารูปแบบการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการพัฒนาของชุมชนกับลักษณะการมี ส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นการวิจัยพื้นฐาน (basic research) ในลักษณะการศึกษาขั้นต้น (exploratory research) เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทั้งในกลุ่ม

สมัครใจ (voluntary group) และกลุ่มที่เป็นทางการ (formal group) เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ (body of knowledge) และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาเฉพาะประชาชนและชุมชนในเขตชนบท (นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล) ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เท่านั้น

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนทัศน์เชิงการหน้าที่ (functionalist paradigm) เป็นกรอบของการอ้างอิง (frame of reference) (Burrell and Morgan, 1985)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างใน 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในองค์กรด้วยความสมัครใจ (voluntary group) และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนหรือในกลุ่มที่เป็นทางการ (formal group)

การมีส่วนร่วมทางสังคมในองค์กรด้วยความสมัครใจ มีทั้งหมด 26 ด้านย่อย ซึ่งรวบรวมมาได้จากการสัมภาษณ์ในภาคสนามของทั้ง 9 ชุมชนตัวอย่าง ในการเข้าสู่สถานการณ์เป็นครั้งแรกของผู้วิจัย คือ

1. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสังคม
3. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกับโรงเรียนในชุมชน
5. การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาสังคม
6. การช่วยเหลือทางด้านให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชน
7. การรู้จักและเข้าใจชุมชนของตนเอง

8. ร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในการพัฒนา
 9. ร่วมกันพิจารณาถึงสภาพการณ์ของสังคม
 10. ร่วมรับรู้ถึงสภาพทางสุขอนามัยของชุมชน
 11. มีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ
 12. มีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
 13. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 14. มีความเข้าใจในหลักพัฒนาสังคม
 15. รู้จักวิธีแก้ปัญหาสังคม
 16. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง
 17. มีความศรัทธาในงานพัฒนาสังคม
 18. มีความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ
 19. นำความรู้มาพัฒนาอาชีพ
 20. มีการใช้ที่ดินที่ถือครอง ทำประโยชน์เต็มรูป
 21. เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน
 22. สนับสนุนให้สถาบันทางศาสนามีบทบาทต่อการพัฒนา
 23. ได้ร่วมลงแขกในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
 24. มีโอกาสร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ
 25. มีโอกาสพัฒนาความรู้ในเรื่องส่งเสริมอาชีพ
 26. มีการรวมกลุ่มกับปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม
- รวมทั้งหมด 26 ด้านย่อย ในแต่ละด้านใช้คำถามให้ผู้ตอบ เป็นมาตราส่วน

ประมาณค่า (rating scale) ของการมีส่วนร่วม ซึ่งผันแปรเป็น 5 ระดับ คือ

น้อยที่สุด	ให้น้ำหนัก	1	คะแนน
น้อย	ให้น้ำหนัก	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้น้ำหนัก	3	คะแนน
มาก	ให้น้ำหนัก	4	คะแนน
มากที่สุด	ให้น้ำหนัก	5	คะแนน

นำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย (ตัวกลางเลขคณิต) และผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (absolute criteria) เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนน 1.00-2.32 = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ

คะแนน 2.33-2.66 = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 2.67-5.00 = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง

การมีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างเป็นทางการ (formal group) หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนนั้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านร่วมคิด
2. ด้านร่วมตัดสินใจ
3. ด้านร่วมปฏิบัติการโครงการ และ
4. ด้านร่วมติดตามผลและประเมินผล

ด้านร่วมคิด มีการศึกษาใน 5 ด้านย่อยคือ

- 1.1 การมีความคิดเห็นด้วยตนเองในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 1.2 การร่วมคิดกับคนใกล้ชิดในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 1.3 การร่วมประชุมปรึกษาหารือในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 1.4 การร่วมวางโครงการในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และ
- 1.5 การร่วมคิดวิธีการติดตามประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

ด้านร่วมตัดสินใจ มีการศึกษาใน 4 ด้านย่อยคือ

- 2.1 การร่วมตัดสินใจในการวางแผนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 2.2 การร่วมตัดสินใจ เลือกวิธีการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 2.3 การร่วมตัดสินใจ เลือกกิจกรรมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 2.4 การร่วมตัดสินใจในการติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

ด้านร่วมปฏิบัติการโครงการ มีการศึกษาใน 6 ด้านย่อยคือ

- 3.1 ร่วมออกแรงในลักษณะรับจ้างในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 3.2 ร่วมออกแรงในลักษณะเสียสละในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 3.3 ร่วมออกเงินทุนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 3.4 ร่วมออกวัสดุในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
- 3.5 ร่วมสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัว ร่วมออกแรงในลักษณะรับจ้าง ในกิจกรรม

การพัฒนาชุมชน และ

3.6 ร่วมสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัว ร่วมออกแรงในลักษณะการเสียสละใน

กิจกรรมการพัฒนาชุมชน

ด้านร่วมติดตามผลและประเมินผล มีการศึกษาใน 5 ด้านย่อย คือ

4.1 ร่วมวางแผนติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

4.2 ร่วมควบคุมการติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

4.3 ร่วมติดตามผลและประเมิน ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

4.4 ร่วมสรุปผล ติดตามผลและประเมินผลในการพัฒนาชุมชน

4.5 ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากการสรุปผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

รวมทั้งหมด 20 ด้านย่อย แต่ละด้านใช้คำถามให้ผู้ตอบเป็นมาตราส่วน

ประมาณค่า (rating scale) ของการมีส่วนร่วม ซึ่งผันแปรเป็น 5 ระดับ คือ

น้อยที่สุด	ให้น้ำหนัก	1	คะแนน
น้อย	ให้น้ำหนัก	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้น้ำหนัก	3	คะแนน
มาก	ให้น้ำหนัก	4	คะแนน
มากที่สุด	ให้น้ำหนัก	5	คะแนน

นำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย (ตัวกลางเลขคณิต) และผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์สัมบูรณ์

(absolute criteria) เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนน 1.00-2.32 = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ

คะแนน 2.33-2.66 = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 2.67-5.00 = การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง

ระดับการพัฒนาของชุมชน หมายถึง ระดับการพัฒนาของหมู่บ้านที่เป็นชุมชนในการ

ศึกษา คัดเลือกโดยใช้เงื่อนไขเชิงอัตวิสัย (subjective criteria) 5 เงื่อนไข คือ ความกระตือรือร้น

ของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ความเปลี่ยนแปลงของขนบธรรมเนียมประเพณี

ในชุมชน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ภาวะของผู้ผู้นำในท้องถิ่น บทบาทของผู้นำทางศาสนา (ทั้งพุทธและ

อิสลาม) ในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้ร่วมพิจารณากับ

เจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก (คือ มหาตไทย เกษตรและสหกรณ์ ศึกษาธิการ และสาธารณสุข)

ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล แล้วแบ่งระดับการพัฒนาของชุมชนออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ชุมชนเก่าหรือชุมชนดั้งเดิม (traditional community)

2. ชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนผ่าน (transitional community) และ

3. ชุมชนสมัยใหม่ (modern community)

1.7 กรอบแนวความคิดในการวิจัย (research frame)

ดังได้กล่าวไว้ในการศึกษาของบทที่ 2 เกี่ยวกับการตรวจสอบวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องว่า งานวิจัยเกือบทั้งหมดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใช้หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) เป็นบุคคล (individual properties) และการวิเคราะห์เป็นเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ยังไม่ได้มีการพยายามใช้ปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับที่สูงกว่าเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะของ collective properties หรือแม้กระทั่งที่เป็นคุณสมบัติระดับบุคคลในเชิงบริบท (contextual properties) (ดูรายละเอียดแนวคิดนี้ได้ใน Lazarsfeld and Menzel, 1966 : 422-440; 1972 : 225-237 และ Boyd and Iversen, 1979) งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นความพยายามขั้นต้น (exploratory study) (ดูรายละเอียดแนวคิดนี้ได้ใน Selltix et al., 1976 : 91-101) ที่ใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็น collective properties ในลักษณะคุณสมบัติเชิงโครงสร้าง (structural properties) (Lazarsfeld and Menzel, 1966 : 426-428) โดยยังคงใช้กระบวนทัศน์แบบ functionalist paradigm (Burrell and Morgan, 1985) หรือ Social fact paradigm (Ritzer, 1981) ซึ่งเป็นกระบวนทัศน์ที่เป็นกระแสหลัก เป็นกรอบของการอ้างอิง (frame of reference) ซึ่งมีตัวแปรอิสระ คือ ระดับการพัฒนาของชุมชน และตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการนำเสนอเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. แนวความคิดการมีส่วนร่วม และ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2522 : 20) ได้อธิบายเรื่อง ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมีความพอจนเกิดการริเริ่มโครงการหรือการปฏิบัติการ กล่าวคือจะต้องเป็นความเห็นพ้องกันของคนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นที่คนเรามารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดย/หรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ส่วน เสน่ห์ จามริก และคณะ (2524 : 20) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของชาวชนบทว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังอาจเป็นการปูพื้นฐานความมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบ้านปลายและได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละคน มีประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป ข้อสำคัญกิจกรรมเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กับความต้องการและปัญหาของชาวบ้าน

สำหรับ กรรณิกา ชมดี (2524 : 9) ได้สรุปคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกชน หรือกลุ่มบุคคลที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมว่า “เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเองและการที่สามารถที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และจำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น อย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อ กิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้ทางที่ถูกต้อง”

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (ในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 6) ได้ให้ความหมายและ หลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาไว้ว่า “การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (ในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 183) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วม ของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุร้ายให้กระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิด ความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย”

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527 : 18) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเองโดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจเพื่อตนเองและมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังที่ปรารถนาหรือตั้งไว้ ทั้งนี้ ต้องมิใช่เป็นการกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก”

อคิน รพีพัฒน์ (ในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 320) ให้ความหมายของการมี ส่วนร่วมของประชาชนว่า “หมายความว่าให้ประชาชนเป็นผู้ค้นคิดปัญหาเป็นผู้ที่ทำทุกอย่าง มิใช่ เรากำหนดไปให้ว่าประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่ คิดขึ้นมา”

แนวความคิดการมีส่วนร่วม

พัตนีย์ บุญยรัตนพันธ์ (2517 : 145) ได้พูดถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า "การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่การวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น"

อา อี แคสเปอร์สันและเอ็ม ไบรท์บาท (R.E.Kasperson & M.Breitbat, 1969 : 3-4) ได้เสนอมาตรฐานวัดระดับแรกของการจำแนกว่า การกระทำอะไรจึงจะถือเป็นการมีส่วนร่วมหรือไม่ ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม ซึ่งพอจะสรุปได้ 3 ประการคือ

1. การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่มซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์หรือได้ข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะเห็นได้ถึงค่านิยม ความรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กิริยาที่ถือว่าการมีส่วนร่วมก็คือ กิริยาที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้นโดยตรงของแต่ละบุคคล

2. ความหนาแน่นของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพันและมีแรงจูงใจในการกระทำ

3. คุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งดูจากผลและผลการกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถและความคิดเห็น มีการประเมินผล

โรเจอร์และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971 : 316) ได้เสนอแนวความคิดที่พลังงานการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับตัวแปร ดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง
2. การชักจูงและการประเมินผล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ
3. การตัดสินใจที่จำยอมรับหรือปฏิเสธ อันมีผลจากการประเมิน
4. การสื่อสารเกี่ยวกับการตัดสินใจ
5. การกระทำจากการตัดสินใจ

ชาแปง (Chapin, 1977 : 317) ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับความร่วมมือของบุคคลหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยได้กำหนดระดับความสำคัญของการร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรของชุมชน ดังนี้

1. การมีความสนใจและร่วมประชุม
2. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

3. การเป็นสมาชิกและกรรมการ

4. การเป็นเจ้าของหน้าที่

โดยได้ดูจากลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงออก คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การบริจาคเงินทอง วัสดุ สิ่งของ และการเสียสละเวลาแรงงานการเป็นสมาชิกของคณะกรรมการและการเป็นผู้ดำเนินในกิจกรรมนั้น ๆ โดยตรง

กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 13) ได้สรุปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่ม (Entrepreneur)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2526 : 6) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันในเรื่องต่อไปนี้ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 : 10) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

ชนบท 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2. มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม

3. มีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

4. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 186) ได้กล่าวถึง เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมอย่างน้อย

3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ยังอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้คือ

1. ประชาชนต้องมีเวลา

2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองมากเกินไปกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทน

3. ประชาชนต้องมีความสนใจ

4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมแล้ว ยังได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมหลาย

ระดับคือ

1. เป็นสมาชิก

2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม

3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย

4. เป็นกรรมการ

5. เป็นประธานกรรม

อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 101) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ประการคือ

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานให้กิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ซึ่ง เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527 : 272-273) ได้แยกแยะภาพการระดมประชาชนเพื่อ

การพัฒนาชนบท โดยจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและปฏิบัติงานและการติดตามและประเมินผล สรุปว่า ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทไทยนั้น จะมีส่วนร่วมในขั้นที่ 3 (การลงทุนและการปฏิบัติ) มากที่สุด และไม่ค่อยมีส่วนร่วมในขั้นที่ 1 2 และ 4

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน (2518 : 23) ได้ศึกษาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการมาแล้ว 5 ปี เขตพัฒนาตำบลตะเคียนเลื่อน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพอจะสรุปได้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงาน
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร
4. มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
5. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
6. มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา
7. มีส่วนร่วมในการวางแผน
8. มีส่วนร่วมในการประชุม
9. มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
10. มีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
11. มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน

12. มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
13. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
14. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้
15. มีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน ทรัพย์สิน
16. มีส่วนร่วมในการออกแรงหรือสละแรงงาน
17. มีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์
18. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาติดตามหรือประเมินผล

กรมการพัฒนาชุมชน (2519 : 5) ได้สรุปรายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลชว่มง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกโครงการมีลักษณะที่น่าสนใจบางประการดังนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการจะมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย ผู้มีระดับการศึกษาสูงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่า ผู้มีระดับการศึกษาต่ำ บุคคลที่สมรสแล้วเข้ามาร่วมเป็นส่วนใหญ่ บุคคลมีฐานะดีมีรายได้ครอบครัวต่อปีสูงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้มีฐานะด้อยกว่า และบุคคลที่จะเข้ามาร่วมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี

ลัดดาวัลย์ อนุกุล (2522 : 40) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัครผลการวิจัยพบว่า ผู้มีอายุมากและรายได้ในขั้นดี ใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครสังคมสงเคราะห์ได้มากกว่าผู้มีอายุน้อยและรายได้ต่ำ

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2524 : 2) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในอำเภอสรีประจันต์ อำเภอสามชูก และอำเภอดემบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การศึกษา มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ประสบความสำเร็จได้

อารยา วัฒนกิจ (2526 : 39) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้สูง มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สกันธ์ จันทรรักษ์ (2528 : 63-71) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวที่มี

การติดต่อกับพัฒนากร ติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศูนย์เยาวชน จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล

อนุภรณ์ สุวรรณสถิตกร (2529 : 59-60) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) อำเภอชนบทจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า กรรมการสภาตำบลที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากกว่าร่วมกับโครงการ กสช. มากกว่ากรรมการสภาตำบลที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่น้อย และในทำนองเดียวกัน กรรมการพัฒนาชุมชน (2529 : 67) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพสม.) ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า กพสม.ที่มีรายได้สูง จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากกว่า กพสม.ที่มีรายได้ต่ำ กพสม.ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนมากครั้งจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากกว่า กพสม.ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนน้อยครั้ง

พรศักดิ์ พัทธพจนภรณ์ (2530 : 68) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมสหกรณ์การเกษตร ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรบ้านลาดจำกััดจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์การเกษตรมากจะมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์น้อย และสมาชิกที่มีทัศนคติที่ดีจะมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่มีทัศนคติที่ไม่ดี

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (multistages sampling) โดยเริ่มจากการศึกษาขั้นต้นแล้วกำหนดเงื่อนไขในการจำแนกชุมชนออกเป็น 3 ระดับคือ ชุมชนดั้งเดิม ชุมชนที่กำลังเปลี่ยนผ่าน และชุมชนสมัยใหม่ จากเงื่อนไข 5 ประการ ในเชิงอัตวิสัยคือ ความกระตือรือร้นของหัวหน้าครัวเรือนในชุมชน ความเปลี่ยนแปลงของขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ภาวะของผู้นำในท้องถิ่น บทบาทของผู้นำทางศาสนาในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น ด้วยการปรึกษากับเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก ในระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงหมู่บ้าน (ชุมชน) ได้ชุมชนตัวอย่าง 9 ชุมชนคือ

หมายเลข 1 เป็นชุมชนดั้งเดิมของจังหวัดปัตตานี

หมายเลข 2 เป็นชุมชนเปลี่ยนผ่านของจังหวัดปัตตานี

หมายเลข 3 เป็นชุมชนสมัยใหม่ของจังหวัดปัตตานี

หมายเลข 4 เป็นชุมชนดั้งเดิมของจังหวัดยะลา

หมายเลข 5 เป็นชุมชนเปลี่ยนผ่านของจังหวัดยะลา

หมายเลข 6 เป็นชุมชนสมัยใหม่ของจังหวัดยะลา

หมายเลข 7 เป็นชุมชนดั้งเดิมของจังหวัดนราธิวาส

หมายเลข 8 เป็นชุมชนเปลี่ยนผ่านของจังหวัดนราธิวาส

หมายเลข 9 เป็นชุมชนสมัยใหม่ของจังหวัดนราธิวาส

แต่ละชุมชนสุ่มเลือกประชากรวัยกำลังแรงงาน (labor force) มาตรฐานชุมชนละ 50 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย รวมขนาดตัวอย่างเป็นบุคคล จำนวน 450 คน

3.2 แบบแผนการวิจัย

ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงสำรวจขั้นต้น (exploratory survey design) ประเภทเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มแบบคงที่ (static-group comparison survey) (Denzin, 1978 : 162-163) โดยเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่างชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (face validity) และความเที่ยงตรงเชิงแนวคิด (construct validity) แล้ว (ดูรายละเอียดภาคผนวก)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เก็บข้อมูลในภาคสนาม (field interviewer) คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จำนวน 10 คน ที่ผ่านการปฐมนิเทศจากนักวิจัยแล้วในเรื่องของการปฏิบัติงานภาคสนามและเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามโดยสัมภาษณ์ที่ครัวเรือนของบุคคลผู้ให้ข้อมูล (respondent) ภายหลังจากที่ได้ตีความไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว ได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลับมาครบ จำนวน 450 ชุด ตามต้องการ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อบรรณาธิกรณ์ (edit) ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
-สรุปข้อมูลที่ผันแปรเป็นมาตรานามบัญญัติ (nominal scale) เป็นความถี่และอัตราส่วนร้อยละ

-สรุปข้อมูลที่ผันแปรเป็นมาตราช่วงชั้น (interval scale) ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (ตัวกลางเลขคณิต) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

-ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธีการวิเคราะห์การผันแปรหรือความแปรปรวน (analysis of variance) โดยใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2531 : 95)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

- เมื่อ F แทน ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)
 MS_b แทน ค่าความแปรปรวน (Mean Square) ระหว่างกลุ่ม
 MS_w แทน ค่าความแปรปรวน (Mean Square) ภายในกลุ่ม

จากสูตรดังกล่าวก่อนที่จะคำนวณในสูตรได้ ต้องคำนวณหาค่าความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มก่อนดังนี้

ก.
$$MS_b = \frac{SS_b}{df_b}$$

- เมื่อ MS_b แทน ค่าความแปรปรวน (Mean Square) ระหว่างกลุ่ม
 SS_b แทน ผลบวกกำลังสอง (Sum of Squared) ระหว่างกลุ่ม
 คำนวณได้จากสูตรคือ

$$SS_b = \sum_{j=1}^p \left[\frac{T_j^2}{n_j} \right] - \frac{T^2}{N}$$

- เมื่อ T_j แทน คะแนนรวมของแต่ละกลุ่ม
 n_j แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม
 T แทน คะแนนรวมทั้งหมด (Total)
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

df_b คือ ชั้นแห่งความอิสระหาได้จากสูตร

$$df_b = p - 1$$

- เมื่อ p แทน จำนวนกลุ่ม

ข.
$$MS_w = \frac{SS_w}{df_w}$$

เมื่อ Ms_w แทน ความแปรปรวน (Mean Square) ภายในกลุ่ม
 Ss_w แทน ผลบวกกำลังสอง (Som of Squared) ภายในกลุ่ม

คำนวณได้จาก

$$Ss_w = SS_T - Ss_b$$

เมื่อ SS_T แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนทั้งหมดโดยคำนวณดังนี้

$$SS_T = \sum_{j=1}^p \sum_{i=1}^n X_{ij}^2 - \frac{T^2}{N}$$

เมื่อ $\sum_{j=1}^p \sum_{i=1}^n X_{ij}^2$ แทน คะแนนรวมทั้งหมดของแต่ละคนยกกำลังสอง
 ของทุกกลุ่ม

T แทน คะแนนรวมทั้งหมด (Total)

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

นำค่าที่คำนวณได้ (ตามข้อ ก - ข) บรรจุลงในตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนดังนี้

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	SS_b	$p - 1$	MS_b	MS_b
ภายในกลุ่ม	SS_w	$N - p$	MS_w	MS_w
รวม	SS_T	$n - 1$		

การทดสอบค่า F ที่คำนวณได้ว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ต้องเปิดตารางค่าวิกฤตของเอฟ จาก F-Distribution (Critical Value of F) ถ้าค่า F ที่ได้จากการคำนวณมากกว่าหรือเท่ากับ ค่า F ที่เปิดจากตารางแสดงว่ามีค่าเฉลี่ยของข้อมูลอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันนั่นคือ ค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั้งสามหรือมากกว่าไม่เท่ากัน

สถิติที่ใช้เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่าสองกลุ่มและพบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้วิธีการของตุ๊กกี (Tukey's HSD test) ดังนี้ (ฉนวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2531 : 107)

$$HSD = q_{(a,df)} \sqrt{\frac{MS_E}{\tilde{n}}}$$

- เมื่อ HSD แทน ค่าวิกฤตของ Tukey ย่อมาจาก Honestly Significant Difference
- q แทน ค่าที่เปิดได้จากตาราง Studentized Range Statistics (โดยเปิดที่ $r=k$, $df=N-k$ เมื่อ k คือจำนวนกลุ่ม N คือจำนวนคนทั้งหมดที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง)
- MS_E แทน ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนที่ได้จากตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน
- \tilde{n} = แทน ค่า Harmonic mean คำนวณจากสูตร

$$\tilde{n} = \frac{K}{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} + \frac{1}{n_3} + \dots + \frac{1}{n_K}}$$

- เมื่อ K แทน จำนวนกลุ่ม
- $n_1, n_2, n_3, \dots, n_K$ แทน จำนวนคนในแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนในการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple Comparison) โดยวิธี Tukey's HSD test มีดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2531 : 109)

- นำค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างบรรจุลงในตาราง และนำค่าเฉลี่ยมาลบกันเป็นคู่ ๆ
- คำนวณหาค่าวิกฤต Tukey's HSD
- นำค่าผลต่างของค่าเฉลี่ยในตารางแล้วนำมาเปรียบเทียบกับค่าวิกฤต HSD ที่คำนวณได้ ถ้าผลต่างของค่าเฉลี่ยคู่ใดมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับค่า HSD แสดงว่าผลต่างของค่าเฉลี่ยคู่นั้นแตกต่างกัน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยเริ่มจากการสรุปข้อมูลทั่วไปของบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในองค์กรด้วยความสมัครใจ การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทั้ง 2 ประเภท ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
เพศ			
ชาย	254	56.4	
หญิง	196	43.6	
รวม	450	100.0	
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่า ป.4	110	24.4	
ป.4 - ป.6	317	70.4	
สูงกว่า ป.6	23	5.2	
รวม	450	100.0	
อายุ			
20 - 35 ปี	281	62.4	$\bar{X} = 33.82$ SD.= 7.69
36 - 50 ปี	157	34.9	
50+	12	2.7	
รวม	450	100.0	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
รายได้ต่อเดือน			$\bar{X} = 6566.15$ SD.= 3364.86
ต่ำกว่า 6,500 บาท	326	72.4	
6,501 - 8,000 บาท	42	9.3	
มากกว่า 8,000 บาท	82	18.2	
รวม	450	100.0	
จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก			
ไม่ได้เป็น	348	77.3	
น้อยกว่า 3 กลุ่ม	76	16.9	
3 กลุ่ม	17	3.8	
มากกว่า 3 กลุ่ม	9	2.0	
รวม	450	100.0	
พฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง			
ไม่เคยไปใช้สิทธิ์	22	4.9	
ไปบ้างเป็นบางครั้ง	72	16.0	
ไปเกือบทุกครั้ง	86	19.1	
ไปทุกครั้ง	270	60.0	
รวม	450	100.0	
พฤติกรรมกรรมการเปิดรับข้อมูล			
ข่าวสาร			
ไม่เคย	1	0.2	
เป็นบางวัน	72	16.0	
เกือบทุกวัน	202	44.9	
ทุกวัน	175	38.9	
รวม	450	100.0	

ตารางที่ 1 เป็นการแสดงข้อมูลทั่วไปของบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน เป็นเพศชาย 254 คน จำนวนร้อยละ 56.4 เพศหญิง 196 คน จำนวนร้อยละ 43.6 ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาคือร้อยละ 70.4 มีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.4-ป.6 ร้อยละ 24.4 มีการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเพียงร้อยละ 5.2 ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา อายุเฉลี่ยของผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 33.82 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20-35 ปี มีจำนวนร้อยละ 62.4 ช่วงอายุระหว่าง 36-50 ปี มีจำนวนร้อยละ 34.9 และมีเพียงร้อยละ 2.7 ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 6,566.15 บาท เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มพบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 6,500 บาท มีจำนวนร้อยละ 72.4 ร้อยละ 9.3 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 6,501-8,000 บาท และอีกร้อยละ 18.2 มีรายได้มากกว่า 8,000 บาท

ในด้านพฤติกรรมทางสังคมทั่ว ๆ ไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเลย มีจำนวนถึงร้อยละ 77.3 เป็นสมาชิกกลุ่มน้อยกว่า 3 กลุ่ม มีจำนวนร้อยละ 16.9 เป็นสมาชิก 3 กลุ่ม มีจำนวนร้อยละ 3.8 และที่เป็นสมาชิกมากกว่า 3 กลุ่ม มีเพียงร้อยละ 2.0 เท่านั้น ในด้านพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง พบว่า ส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง มีจำนวนถึงร้อยละ 60.0 ไปเกือบทุกครั้ง มีจำนวนร้อยละ 19.1 ไปบ้างเป็นบางครั้ง ร้อยละ 16.0 และมีเพียงร้อยละ 4.9 เท่านั้น ที่ไม่เคยไปใช้สิทธิ

ในด้านพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับค่อนข้างสูงคือ เปิดรับเกือบทุกวัน มีถึงร้อยละ 44.9 เปิดรับทุกวันมีจำนวนร้อยละ 38.9 เปิดรับเป็นบางวันมีจำนวนร้อยละ 16.0 และไม่เคยเปิดรับเลย มีเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.2 เท่านั้น

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประเด็นการมีส่วนร่วมทางสังคมในองค์การด้วยความสนใจของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลความค่าเฉลี่ย
1. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม	2.48	1.25	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสังคม	2.38	1.12	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ	2.32	1.20	ต่ำ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกับโรงเรียนในชุมชน	3.17	1.30	ปานกลาง
5. การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาสังคม	2.10	1.09	ต่ำ
6. การช่วยเหลือทางด้านให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชน	3.77	0.93	สูง
7. การรู้จักและเข้าใจชุมชนของตนเอง	2.77	1.37	ปานกลาง
8. ร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในการพัฒนา	3.96	1.01	สูง
9. ร่วมกันพิจารณาถึงสภาพการณ์ของสังคม	3.57	1.05	ปานกลาง
10. ร่วมรับรู้ถึงสภาพทางสุขภาพอนามัยของชุมชน	2.90	1.33	ปานกลาง
11. มีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ	2.47	1.23	ปานกลาง
12. มีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม	3.56	1.05	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลความ ค่าเฉลี่ย
13. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	2.32	1.26	ต่ำ
14. มีความเข้าใจในหลักพัฒนา สังคม	4.25	1.01	สูง
15. รู้จักวิธีแก้ปัญหาสังคม	2.48	1.19	ปานกลาง
16. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของ ตนเอง	2.71	0.96	ปานกลาง
17. มีความศรัทธาในงานพัฒนา สังคม	3.90	1.06	สูง
18. มีความรู้ในการนำเทคโนโลยี มาใช้ในการประกอบอาชีพ	3.94	1.13	สูง
19. นำความรู้มาพัฒนาอาชีพ	2.51	1.31	ปานกลาง
20. มีการใช้ที่ดินที่ถือครอง ทำประโยชน์เต็มรูป	4.23	0.94	สูง
21. เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของ ชุมชน	4.41	0.97	สูง
22. สนับสนุนให้สถาบันทางศาสนา มีบทบาทต่อการพัฒนา	3.73	1.21	สูง
23. ได้ร่วมลงแขกในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	2.40	1.10	ปานกลาง
24. มีโอกาสร่วมมือและประสานงาน กับหน่วยงานของรัฐ	3.59	0.91	ปานกลาง
25. มีโอกาสพัฒนาความรู้ในเรื่อง ส่งเสริมอาชีพ	3.46	1.09	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลความ ค่าเฉลี่ย
26.มีการรวมกลุ่มกันปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม	3.91	0.88	สูง
ภาพรวมการมีส่วนร่วมทางสังคม	3.21	0.35	ปานกลาง

ตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษา มีส่วนร่วมทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 26 ด้าน ปรากฏว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง 9 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

ลำดับแรกคือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน (ค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.41)

ลำดับที่ 2 คือ การมีความเข้าใจในหลักพัฒนาสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.25)

ลำดับที่ 3 คือ มีการใช้ที่ดินที่ถือครองทำประโยชน์เต็มรูปแบบในชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.23)

ลำดับที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96)

ลำดับที่ 5 คือ การมีความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.94)

ลำดับที่ 6 คือ มีการรวมกลุ่มกันปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.91)

ลำดับที่ 7 คือ การมีความศรัทธาในงานพัฒนาสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.90)

ลำดับที่ 8 คือ การช่วยเหลือทางด้านให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.77) และ

ลำดับที่ 9 คือ การสนับสนุนให้สถาบันทางศาสนา มีบทบาทต่อการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.73).

ส่วนการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มีทั้งสิ้น 14 ด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

ลำดับที่ 10 คือ การมีโอกาสร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.59)

ลำดับที่ 11 คือ การมีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงสภาพการณ์ของสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.57)

ลำดับที่ 12 คือ การมีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.56)

ลำดับที่ 13 คือ การมีโอกาสพัฒนาความรู้ในเรื่องส่งเสริมอาชีพ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.46)

ลำดับที่ 14 คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกับโรงเรียนชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.17)

ลำดับที่ 15 คือ การร่วมรับรู้ถึงสภาพทางสุขภาพอนามัยของชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.90)

ลำดับที่ 16 มี 2 ด้าน คือ การรู้จักและเข้าใจชุมชนของตนเองและการมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.77)

ลำดับที่ 18 คือ การนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาอาชีพ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.51)

ลำดับที่ 19 มี 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมและการรู้จักวิธีแก้ปัญหาสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.48)

ลำดับที่ 21 คือ การมีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.47)

ลำดับที่ 22 คือ การได้ร่วมลงแขกในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.40) และ

ลำดับที่ 23 คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.38)

สำหรับการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับต่ำ มี 3 ด้าน คือ

ลำดับที่ 24 มี 2 ด้านเท่ากันคือ การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ และการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.32) และ

ลำดับสุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาสังคม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.10)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของชุมชน

ประเภทของชุมชน	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ชุมชนดั้งเดิม	150	3.2344	.3470
ชุมชนเปลี่ยนผ่าน	150	3.1959	.3802
ชุมชนสมัยใหม่	150	3.1867	.3110
รวม	450	3.2056	.3471

จากตารางที่ 3 เมื่อจำแนกค่าเฉลี่ยข้อมูลมวลรวม (aggregate data) การมีส่วนร่วมทางสังคมออกตามประเภทของชุมชน พบว่า ชุมชนดั้งเดิมมีค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนในชุมชนสูงที่สุด (มีค่าเท่ากับ 3.2344) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยของชุมชนที่กำลังเปลี่ยนผ่าน (มีค่าเท่ากับ 3.1959) และชุมชนสมัยใหม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (เท่ากับ 3.1867)

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	.1920	.0960	.7961	.4517
ภายในกลุ่ม	447	53.8908	.1206		
รวม	449	54.0827			

$p > .05$

ตารางที่ 4 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนในชุมชนที่มีระดับของการพัฒนาแตกต่างกัน ด้วยวิธีการวิเคราะห์การผันแปร พบว่าค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชน ในชุมชนดั้งเดิม ชุมชนที่กำลังเปลี่ยนผ่าน และชุมชนสมัยใหม่ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ปัตตานี	150	3.1938	.3515
ยะลา	150	3.1926	.3014
นราธิวาส	150	3.2305	.3842
รวม	450	3.2056	

ตารางที่ 5 เมื่อจำแนกค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นรายจังหวัด พบว่าจังหวัดนราธิวาส มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนในชุมชนสูงที่สุด (มีค่าเท่ากับ 3.2305) รองลงมา เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนจังหวัดปัตตานี (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.1938) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของจังหวัดยะลา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (เท่ากับ 3.1926)

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	.1393	.0697	.5772	.5619
ภายในกลุ่ม	447	53.9434	.1207		
รวม	449	54.0827			

$p > .05$

ตารางที่ 6 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ด้วยวิธีการวิเคราะห์การผันแปร พบว่า ค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลความ ค่าเฉลี่ย
ด้านร่วมคิด			
1. มีความคิดเห็นด้วยตนเองใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชน	3.29	0.99	ปานกลาง
2. ร่วมคิดกับคนใกล้ชิดในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	2.56	1.05	ปานกลาง
3. ร่วมประชุมปรึกษาหารือใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชน	3.28	0.93	ปานกลาง
4. ร่วมวางโครงการในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	4.10	0.81	สูง
5. ร่วมคิดวิธีการติดตามประเมินผล ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	4.26	0.91	สูง
ภาพรวมด้านร่วมคิด	3.50	0.46	ปานกลาง
ด้านร่วมตัดสินใจ			
6. ร่วมตัดสินใจในการวางแผนใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชน	2.75	1.17	ปานกลาง
7. ร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการ ดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน	2.46	1.02	ปานกลาง
8. ร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชน	2.88	1.10	ปานกลาง
9. ร่วมตัดสินใจในการติดตามผล และประเมินผลในกิจกรรมการ พัฒนาชุมชน	2.46	1.18	ปานกลาง
ภาพรวมด้านร่วมตัดสินใจ	2.64	0.68	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลความ ค่าเฉลี่ย
ด้านร่วมปฏิบัติการโครงการ			
10.ร่วมออกแรงในลักษณะรับจ้าง ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	2.74	1.03	ปานกลาง
11.ร่วมออกแรงในลักษณะเสียสละ ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	2.99	1.14	ปานกลาง
12.ร่วมออกเงินทุนในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	2.66	1.09	ปานกลาง
13.ร่วมออกวัสดุในกิจกรรมการ พัฒนาชุมชน	4.30	0.77	สูง
14.ร่วมสนับสนุนให้สมาชิกใน ครอบครัวร่วมออกแรงใน ลักษณะรับจ้างในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	3.37	1.20	ปานกลาง
15.ร่วมสนับสนุนให้สมาชิกใน ครอบครัวร่วมออกแรงใน ลักษณะการเสียสละในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	3.00	1.06	ปานกลาง
ภาพรวมด้านร่วมปฏิบัติการ โครงการ	3.18	0.55	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลความ ค่าเฉลี่ย
ด้านร่วมติดตามผลและ ประเมินผล			
16.ร่วมวางแผนติดตามผลและ ประเมินผลในกิจกรรมการ พัฒนาชุมชน	2.92	1.10	ปานกลาง
17.ร่วมควบคุมการติดตามผล และประเมินผลในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	3.78	1.07	สูง
18.ร่วมติดตามผลและประเมินผล ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	2.62	1.09	ปานกลาง
19.ร่วมสรุปผล ติดตามผลและ ประเมินผลในการพัฒนาชุมชน	2.92	1.08	ปานกลาง
20.ร่วมหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาจากการสรุปผลใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชน	4.03	0.90	สูง
ภาพรวมด้านร่วมติดตามผลและ ประเมินผล	3.25	0.54	ปานกลาง
ภาพรวมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน	3.17	0.38	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างใน การศึกษาเกี่ยวกับองค์การอย่างเป็นทางการในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านร่วมคิด พบว่า ภาพรวมของการมีส่วนร่วมในด้านร่วมคิด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.50) เมื่อ จำแนกเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมคิด วิธีการติดตามประเมินผลในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน (มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.26) และการมีส่วนร่วมวางแผนโครงการในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.10) อยู่ในระดับสูง อีก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ

การมีความคิดเห็นด้วยตนเอง ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.29) การมีส่วนร่วมประชุมปรึกษาหารือในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.28) และการมีส่วนร่วมคิดกับคนใกล้ชิดในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.56

ในด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างต่ำ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.64) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย ปรากฏว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น คือ มีส่วนร่วมตัดสินใจ เลือกกิจกรรมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (มีค่าเฉลี่ย สูงสุด เท่ากับ 2.88) อันดับรองลงมา เป็นการร่วมตัดสินใจในการวางแผนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.75) และอีก 2 ด้านคือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและร่วมตัดสินใจในการติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.46

ในด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการในโครงการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกัน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.18) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง มีด้านเดียวคือ การมีส่วนร่วมออกวัสดุในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30) การมีส่วนร่วมด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น โดยเรียงตามลำดับความมากของค่าเฉลี่ย ดังนี้ การมีส่วนร่วมสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวร่วมออกแรงในลักษณะรับจ้างในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.37) การมีส่วนร่วมให้สมาชิกในครอบครัวร่วมออกแรงในลักษณะการเสียสละในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.00) การมีส่วนร่วมออกแรงในลักษณะเสียสละในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.99) การมีส่วนร่วมออกแรงในลักษณะรับจ้างในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.74) และต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมออกเงินทุนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.66)

สุดท้ายในด้านร่วมติดตามผลและประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.25) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านย่อย พบว่า การมีส่วนร่วมในระดับสูง มี 2 ด้านคือ ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากการสรุปผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.03) และมีส่วนร่วมควบคุมการติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.78) ส่วนอีก 3 ด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยได้ ดังนี้ การมีส่วนร่วม สรุปผล ติดตามผลและประเมินผลในการพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมวางแผนติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.92 เท่ากัน และต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.62)

ภาพรวมทั้งหมดของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.17) โดยการมีส่วนร่วมคิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.50 รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมด้านติดตามผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 3.25 การมีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการโครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.18 และการมีส่วนร่วมต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย 2.64

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของชุมชน

ประเภทของชุมชน	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ชุมชนดั้งเดิม	150	3.1877	.3821
ชุมชนเปลี่ยนผ่าน	150	3.1543	.3801
ชุมชนสมัยใหม่	150	3.1633	.3801
รวม	450	3.1684	.3802

ตารางที่ 8 เมื่อจำแนกค่าเฉลี่ยออกเป็นประเภทของชุมชน พบว่า ชุมชนดั้งเดิม มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนสูงที่สุด (เท่ากับ 3.1877) รองลงมา เป็นค่าเฉลี่ยของชุมชนสมัยใหม่ (เท่ากับ 3.1633) และค่าเฉลี่ยของชุมชนเปลี่ยนผ่านต่ำที่สุด เท่ากับ 3.1543

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	.0892	.0446	.3077	.7353
ภายในกลุ่ม	447	64.8077	.1450		
รวม	449	64.8969			

$p > .05$

ตารางที่ 9 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่าน และชุมชนสมัยใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ปัตตานี	150	3.2050	.3440
ยะลา	150	3.1150	.3574
นราธิวาส	150	3.1853	.4301
รวม	450	3.1684	.3802

ตารางที่ 10 เมื่อจำแนกค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ออกเป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดปัตตานีมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงสุด (เท่ากับ 3.2050) รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดนราธิวาส (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.1853) และค่าเฉลี่ยของประชาชนจังหวัดยะลา มีค่าต่ำสุด (เท่ากับ 3.11)

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2	.6717	.3358	2.3374	.0978
ภายในกลุ่ม	447	64.2252	.1437		
รวม	449	64.8969			

$p > .05$

จากตารางที่ 11 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในแต่ละจังหวัด พบว่า ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันระหว่างจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในองค์การด้วยความสมัครใจ
กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

	การมีส่วนร่วมด้วย ความสมัครใจ	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม พัฒนาชุมชน
การมีส่วนร่วมด้วย ความสมัครใจ	1.0000	.4802
การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมพัฒนาชุมชน	.4802	1.0000

-.001

จากตารางที่ 12 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วม
ในองค์การด้วยความสมัครใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน มีความสัมพันธ์กันใน
เชิงบวกในระดับปานกลาง (ค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ .4802) โดยค่าความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .001

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการพัฒนาของชุมชนกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะประชาชนและชุมชนในเขตชนบทของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) โดยเลือกชุมชนที่มีระดับการพัฒนาเป็นแบบดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่านและชุมชนสมัยใหม่ รวม 9 ชุมชน ใช้กระบวนการค้นเชิงการหน้าที่ เป็นกรอบของการศึกษา เก็บข้อมูลด้วยแบบการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนจำนวน 450 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทั้งด้านองค์กรด้วยความสมัครใจและในด้านกิจกรรมการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกันระหว่างชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่านและชุมชนสมัยใหม่ และไม่แตกต่างกันระหว่างทั้ง 3 จังหวัดของจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

5.2 อภิปรายผล

ความไม่แตกต่างกันของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้านองค์การด้วยความสมัครใจและในด้านกิจกรรมการพัฒนาชุมชนระหว่างชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่านและชุมชนสมัยใหม่ ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อเสนอเชิงทฤษฎี (theoretical proposition) ที่คาดว่า ชุมชนที่มีระดับของความเป็นสมัยใหม่มากเท่าใด ประชาชนในชุมชนนั้น น่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามากเท่านั้น อาจจะเป็นเพียงข้อสรุปชั่วคราวในขั้นต้นเท่านั้น เพราะว่า ข้อสรุปได้มาจากการทดสอบสมมติฐานของความแตกต่าง ((hypothesis of difference) ยังไม่ได้ทำการวิเคราะห์ในเชิงความสัมพันธ์ (hypothesis of relation) และดำเนินการทดสอบเพื่อสร้างความสมบูรณ์แบบให้กับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในสมมติฐาน (elaboration analysis)

นอกจากนี้ อาจจะเป็นผลมาจากปัจจัยอื่น ๆ อีก 2 ประการสำคัญ คือ

1. เงื่อนไขเชิงอัตวิสัย (subjective criteria) ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกและจำแนกระดับการพัฒนาของชุมชนออกเป็น 3 ระดับ (คือ ชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่าน และชุมชนสมัยใหม่) นั้น ยังไม่เที่ยงตรงเชิงแนวคิด (constructed validity) เพียงพอ และ

2. ปัญหาการนิยามปฏิบัติการหรือนิยามเพื่อการวัดตัวแปร การมีส่วนร่วม มาตราการผันแปร และเงื่อนไขที่นำมาใช้วัดการผันแปร อาจจะไม่เหมาะสม หรือหยابเกินไป วัดได้ไม่ชัดเจน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

จากการพบความสัมพันธ์ในเชิงบวกว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสูง จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรด้วยความสมัครใจสูงด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จึงควรให้การสนับสนุนกิจกรรมการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในพื้นที่ต่อไปให้มากยิ่งขึ้น เพราะกิจกรรมทั้ง 2 ด้าน จะส่งผลในทางบวกซึ่งกันและกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ เป็นเพียงการศึกษาขั้นต้นเท่านั้น ผลที่ได้สามารถเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปได้ดังนี้

1. ควรวิจัยเพื่อค้นหาหรือกำหนดปัจจัยหรือตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อจำแนกชุมชนออกเป็นประเภทของชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเปลี่ยนผ่านและชุมชนสมัยใหม่ ได้อย่างเป็นระบบและมีความเป็นปรนัย

2. ควรทำการวิจัย การมีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์กรหรือชุมชน ซึ่งใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็นแบบcollective propertics ให้มากขึ้น แทนที่จะมุ่งเน้นในเชิงปริมาณของหน่วยการวิเคราะห์แบบ individual propertics ซึ่งมีอยู่ค่อนข้างดาษดื่นในปัจจุบัน

3. ในด้านแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ควรวิจัยในชั้นอธิบายเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนซึ่งมีการทำวิจัยในระดับนี้ ยังน้อยอยู่มากในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

กรรณิกา ชมดี. 2524. "การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจศึกษาเฉพาะ
โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี." วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การพัฒนาชุมชน, กรม. กองวิจัยและประเมินผล. 2518. รายงานศึกษาการดำเนินงานพัฒนา
ชุมชนที่ดำเนินการมาแล้ว 5 ปี เขตพัฒนาตำบลตะเคียนเลื่อน อำเภอเมือง จังหวัด
นครสวรรค์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น.

_____. 2519. รายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลวังมุง อำเภอสารภี จังหวัด
เชียงใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น.

_____. 2529. รายงานการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การสตรีใน
การพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพค.)
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. การบริหารงานพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

จิตยา สุวรรณชฎ. 2527. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. บรรณาธิการ. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ
: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิรันดร์ จงวุฒิวเศย์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

พรรคดี พัทธพจนานภรณ์. 2530. "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรม สหกรณ์การเกษตร บ้านลาด จำกัด จังหวัดเพชรบุรี". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2526. นโยบายและแนวทางการปฏิบัติโครงการสร้างงานในชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี.

พัฒน์ บุญรัตพันธ์. 2517. การสร้างพลังชุมชนโครงการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย วัฒนาพานิช.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ อนุเคราะห์ไทย.

ลัดดาวัลย์ อนุกุล. 2522. "ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม สงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531. หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร.

สกนธ์ จันทร์ภักษ์. 2528. "ปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้ง ศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ลมณีก ปัญญาสิงห์. 2524. "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุจินต์ ดาววีระกุล. 2527. "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่น ระดับจังหวัดของ จังหวัดนครสวรรค์ประจำปี พ.ศ.2527". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสน่ห์ จามริก และคณะ. 2524. นโยบายในการพัฒนาชุมชนในชนบทไทย 2523. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

อดิน รพีพัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนุภรณ์ สุวรรณสถิตกร. 2529. "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสข. ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. 2522. ลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

อารยา วัฒนกิจ. 2526. "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี". วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Boyd, Lawrence H.Jr. and Iversen, Gudmund R. 1979. Contextual Analysis : Concepts and Statistical Techniques. Belmont, Calif. : Wadsworth.

Burrell, Gibson and Morgan, Gareth. 1985. Sociological Paradigms and Organizational Analysis. Guildford : Gower.

Chapin, F.S. 1977. "Social Participation and Social Intelligence". In Handbook of Research Design and Social Measurement. Ed by Miller, Delbert C. 3d ed. New York : Longman.

Denzin, Norman K. 1978. The Research Act : A Theoretical Introduction to Sociological Methods. 2d ed. New York : McGraw-Hill.

Kasperson, R.E. and Breitbat M. 1969. Participation, Decentralization and Advocacy Planning. Resource Paper No.25 Washington D.C. : Association of American Geographers.

Lazarsfeld. Paul F. and Menzel, Herbert. 1966. "On the Relation between Individual and Collective Properties." In Complex Organization : A Sociological Reader. Ed. By Etzioni, Amitai. New York : Holt. Rinehart and Winston.

Lazarsfeld, Paul F. and Menzel, Herbert. 1972. "On the Relation between Individual and Collective Properties". In Continuities in The Language of Social Research. Eds by Lazarsfeld, Paul F.; Pasanella, Ann K. and Rosenberg, Morris. New York : Free Press.

Ritzer, George, 1981. Toward an Integrated Sociological Paradigm : The Search for an Exemplar and an Image of the Subject Matter. Boston : Allyn and Bacon.

Roger, Everett M. and Shoemaker, Floyd F. 1971. Communication of Innovation : A Cross Cultural Approach. 2d ed. New York : Free Press.

Selltiz, Claire; Wrightsman, Lawrence and Cook, Stuart. W. 1976. Research Methods in Social Relations. 3d ed. New York : Holt, Rinehart and Winston.

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุของท่านในปัจจุบัน.....ปี
3. ระดับการศึกษาของท่าน
 - ต่ำกว่า ป.4
 - ป.4 - ป.6
 - สูงกว่า ป.6
4. รายได้ของท่านต่อเดือน.....บาท
5. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มอะไรบ้าง
 - ไม่ได้เป็น
 - น้อยกว่า 3 กลุ่ม
 - 3 กลุ่ม
 - มากกว่า 3 กลุ่ม
6. เวลามีการเลือกตั้ง ท่านได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือไม่
 - ไม่เคยไป
 - ไปบ้างเป็นบางครั้ง
 - ไปเกือบทุกครั้ง
 - ไปทุกครั้ง
7. ท่านติดตามข่าวสารต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างน้อยแค่ไหน
 - ไม่เคย
 - เป็นบางวัน
 - เกือบทุกวัน
 - ทุกวัน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมในองค์การด้วยความสมัครใจ

ประเด็นการมีส่วนร่วม ทางสังคม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ปัญหาพื้นฐานของสังคม/ชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาสังคม/ชุมชน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง กลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ในชุมชน					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียนใน ชุมชน					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาสังคม					
6. ท่านให้ความรู้แก่บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน					
7. ท่านได้นำความรู้จักและเข้าใจ ชุมชนของท่าน					
8. ท่านได้ร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนทำการพัฒนา					
9. ท่านได้ร่วมกันวิเคราะห์และ พิจารณาถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน/สังคม					
10. ท่านได้รับรู้ถึงสภาพทางสุขภาพ อนามัยของชุมชน/สังคม					
11. ท่านมีความกระตือรือร้นในการ ประกอบอาชีพ					

ประเด็นการมีส่วนร่วม ทางสังคม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
12. ท่านมีความกระตือรือร้นต่อ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม					
13. ท่านมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาในชุมชน/สังคม					
14. ท่านมีความรู้ความเข้าใจในหลัก พัฒนาสังคม/ชุมชน					
15. ท่านรู้จักวิธีแก้ปัญหาของสังคม/ ชุมชน					
16. ท่านมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ของตนเอง					
17. ท่านมีความศรัทธาในงานพัฒนา สังคม/ชุมชน					
18. ท่านมีความรู้ในการนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบ อาชีพ					
19. ท่านได้นำความรู้มาใช้ในการ พัฒนาอาชีพในชุมชน					
20. ท่านมีการใช้ที่ดินที่ถือครอง ทำประโยชน์เต็มรูปแบบ					
21. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของ ชุมชน					
22. ท่านได้สนับสนุนให้สถาบันทาง ศาสนา มีบทบาทต่อการพัฒนา ทางสังคม/ชุมชน					

ประเด็นการมีส่วนร่วม ทางสังคม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
23. ท่านได้ร่วมลงแขกในกิจกรรม ต่าง ๆ ของชุมชน					
24. ท่านมีโอกาสร่วมมือและ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ					
25. ท่านมีโอกาสพัฒนาความรู้ใน เรื่องส่งเสริมอาชีพ					
26. ท่านมีการรวมกลุ่มกันปรึกษา หารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหา สังคม					

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
<u>ด้านร่วมคิด</u>					
1. มีความคิดเห็นด้วยตนเองในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
2. ร่วมคิดกับคนใกล้ชิดในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
3. ร่วมประชุมปรึกษาหารือในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
4. ร่วมวางโครงการในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
5. ร่วมคิดวิธีการติดตามผลประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
<u>ด้านร่วมตัดสินใจ</u>					
6. ร่วมตัดสินใจในการวางแผนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
7. ร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
8. ร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
9. ร่วมตัดสินใจในการติดตามผลและประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
<u>ด้านร่วมปฏิบัติการโครงการ</u>					
10.ร่วมออกแรงในลักษณะรับจ้าง ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
11.ร่วมออกแรงในลักษณะเสียสละ ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
12.ร่วมออกเงินทุนในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน					
13.ร่วมออกวัสดุในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน					
14.ร่วมสนับสนุนให้สมาชิกใน ครอบครัวร่วมออกแรงในลักษณะ รับจ้างในกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน					
15.ร่วมสนับสนุนให้สมาชิกใน ครอบครัวร่วมออกแรงในลักษณะ การเสียสละในกิจกรรมการ พัฒนาชุมชน					
<u>ด้านร่วมติดตามผลและประเมินผล</u>					
16.ร่วมวางแผนติดตามผลและ ประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน					
17.ร่วมควบคุมการติดตามผลและ ประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน					

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
18.ร่วมติดตามผลและประเมินผล ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
19.ร่วมสรุปผล ติดตามผลและ ประเมินผลในการพัฒนาชุมชน					
20.ร่วมหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาจากการสรุปผลในกิจกรรม การพัฒนาชุมชน					